

รูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์
เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน

Design and Development of Sangha Administration to Enrich the
Quality of Life for Sustainable Community

พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนฺติพิโล (รอดทะยอย)

Phrabaideeka Phongsak Khantiphalo (Rod Thayoi)^๑

พระมหาภคยณินต์เสฏฐเมธี (เดชจักรบดินทร์) ดร.

Phramaha Yanakrit Sadthamethee (Chakchakkabodin)^๒

Received: May 12, 2020 Revised: May 25, 2020

Accepted: June 16, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนรูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน ๓. และเพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ยั่งยืน) ๓ ด้าน ๑) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ยั่งยืน) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ๒) ดำรงศีลธรรม (ยั่งยืน) เจ้าอาวาสมีภารกิจการบริหารจัดการวัดเพื่อสร้างความมั่นคงแก่องค์กร ตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ๓) นำสังคมสันติ (ยั่งยืน) ผู้บริหารจัดการคณะสงฆ์ควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงขององค์กรตามโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง ควรปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้น

คำสำคัญ: (รูปแบบ), (กระบวนการพัฒนา), (บริหารกิจการคณะสงฆ์)

^๑ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/ Buddhist Sothon Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^๒ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย / Buddhist Sothon Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This article is part of a research entitled "Design and Development of Sangha Administration to Develop the Quality of Life for Sustainable Community" aiming at; 1) studying the pattern and procedure of the Sangha administration development of life quality for sustainable community 2) studying the supportive factors, the form and development process of the administration of Sangha affairs for the development of good quality of life for sustainable community, and 3) proposing a model for the administrative development of Sangha affairs for good quality of life of sustainable community. It was a qualitative research with field work using mixed research methodology. The result of the research revealed that model of Sangha administrative development for quality of life for sustainable communities was administration of Sangha Affairs (Sustainable) seen in 3 aspects; 1) in administration of Sangha affairs aspect (Sustainable), Sangha should follow 6 aspects, 2) in moral leader aspect (Sustainable), an abbot has the mission of temple management to build up stability of organization as appointed by abbot's duties, and 3) in guideline of peaceful society aspect (sustainable), the Sangha administrators should adjust and develop the organization along with recent globalized world with huge competition, they should improve and accept modern management systems to fit the increasing rapid changing society.

Keywords: (Design), (Development process), (Administration of Sangha affairs)

๑. บทนำ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชกำหนด แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พ.ศ. ๒๕๔๗ พระราชกฤษฎีกา แก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕

ซึ่งได้กล่าวว่าอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๓๕ เกี่ยวข้องกับการควบคุม และส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ ๔ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๔๕ อาจกล่าวได้ว่ามหาเถรสมาคมในปัจจุบันมีอำนาจหน้าที่ที่ก้ำก๋ายคณะสงฆ์ ๖ ประเภท คือ ๑) การปกครอง ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่ ๕) การสาธารณูปการ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ ถ้าตัดข้อ ๓ และ ๖ ออกไปที่เหลืออีก ๔ ข้อ ก็คืองานในความรับผิดชอบของสังฆมนตรีแห่งองค์การทั้งสิ้นที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๕ นั้นเอง^๓

การบริหาร การดูแลรักษาหมู่คณะ และการดำเนินงานหรือการจัดการกิจกรรมต่างๆ ของหมู่คณะ หรือองค์กรต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ ขององค์กรนั้นๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพ^๔

ในปัจจุบันสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ไม่ว่าสังคมท้องถิ่นหรือสังคมเมือง สังคมบ้าน หรือวัด เนื่องจากการพัฒนาทางด้านสิ่งปลูกสร้าง ทางด้านเทคโนโลยีหรือทางด้านข้อมูลสารสนเทศ ทำให้เกิดภาวะวิกฤติมากมายตามมาไม่ว่าจะเป็นวิกฤติสิ่งแวดล้อม วิกฤติเศรษฐกิจและทางสังคม สิ่งเหล่านี้ประชาชนจะต้องได้รับผลกระทบกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นประชาชนในสังคมบ้านและวัด จึงต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทุกขณะทั้งทางกายและทางใจ^๕

พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จะรุ่งเรืองสืบไปก็ด้วยการอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระ

^๓ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว, การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน, (ออนไลน์) แหล่งที่มา : http://budsakaeo.org/dub_admin.htm (๒๘ ก.ย. ๒๕๖๑).

^๔ พระมหาสรณชัย ชยมงคล, การบริหารวัด, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธภาวนาวิชา ธรรมกาย ๒๕๕๙), หน้า ๑.

^๕ พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

สังฆาธิการเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบไป^๖

ปัจจุบันสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ประชาชนพลเมืองมีความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ ก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างไร้ขอบเขตต่างๆ หลายอย่าง ก็ได้ถูกเปลี่ยนแปลงจากผู้แสดงจากวัดไปเป็นหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนการศึกษาเล่าเรียนก็ไปอยู่ตามโรงเรียน พระสังฆาธิการส่วนใหญ่กำลังสับสนลังเลใจกับบทบาทของตนเองว่าจะต้องทำอะไรไม่มีจุดยืนที่แน่นอนจึงกลายเป็นปัญหาอยู่ในสังคมปัจจุบัน โดยเหตุนี้เองพระสังฆาธิการจึงควรที่จะกลับทบทวนบทบาทของตนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ ยกเลิกพระราชบัญญัติพระสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ กำหนดให้มีมหาเถรสมาคม มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๓๕ ให้มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบ ออกคำสั่งมีมติและออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย และพระธรรมวินัย ดูแลคณะสงฆ์ในขอบเขตหน้าที่ของตนตามที่ระบุขอบเขตหน้าที่ควรรับผิดชอบตามความมาตรา ๑๕ ตรี^๗

จากภารกิจ ๖ ประการนี้ พระสังฆาธิการจึงมีบทบาทตัดอำนาจหน้าที่ที่มีความสำคัญในการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระสังฆาธิการที่ได้รับมอบหมายให้สนองงานตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดกับ จังหวัดนครนายก

ทิศตะวันออก ติดกับ จังหวัดปราจีนบุรี

ทิศใต้ ติดกับ อำเภอ บ้านโพธิ์ และอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ทิศตะวันตก ติดกับ เขตลาดกระบังและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ภาคตะวันออกมีความหลากหลายทางด้านชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม อีกทั้งจังหวัดฉะเชิงเทรายังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคตะวันออก มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จึงทำให้ฉะเชิงเทรามีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะในเรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการในแต่ละจังหวัดจึงมีบทบาทสำคัญในการจะ

^๖ กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

^๗ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการ พระวินัยาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๓๙).

ปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่ของตน โดยให้ครอบคลุมภารกิจทั้ง ๖ ด้าน แต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่า พระสังฆาธิการใน อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เจ้าคณะจังหวัด ต้องรับผิดชอบในการกิจการคณะสงฆ์ทั้งหลายในพื้นที่ โดยเห็นได้จากการที่การไม่มีคณะทำงาน หรือองค์กรมารับรองเพื่อสนับสนุนงาน ไม่มีองค์กรมาตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจัง เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสมีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดของตนแต่เพียงผู้เดียว การรวมศูนย์อำนาจเช่นนี้ เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๓๕^๕

ดังนั้นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จะต้องมียุทธศาสตร์และกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน” ให้สอดคล้องกับการบริบทของสังคมต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสมควรที่จะทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบและกระบวนการ พัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน” ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา อันจะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์แก่การของพระสังฆาธิการปัจจุบันให้ประสิทธิภาพและทันการเปลี่ยนแปลงกระแสโลกต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี ๓ ข้อ คือ

๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน

๒.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนต่อรูปแบบของกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน

๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานดังนี้

^๕ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๒๕.

(๑) ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ

(๒) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ รูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน อย่างยั่งยืน วิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนต่อรูปแบบของกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน เสนอรูปแบบกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการ คณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน ในมิติต่างๆ ทั้งนี้เน้นการนำผล การศึกษา วิจัยมาเผยแพร่ให้รัฐบาล คณะสงฆ์ ผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศ ได้รับทราบ

(๓) สรุปผลอภิปรายผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

๔. ผลการวิจัย

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ ๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการบริหารกิจการคณะ สงฆ์พบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยนต์ น้อยสงวน ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการ ปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดศรีสะเกษ ผลจากการวิจัยพบว่า องค์การพระ พุทธองค์ทรงบัญญัติพระธรรมวินัยเพื่อเป็นเครื่องมือใน การปฏิบัติและปกครองคณะสงฆ์ โดยการวาง หลักการ มอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบในองค์การไว้ การคัดเลือก และการดำเนินงานเป็นไป ด้วยความยุติธรรมตามหลักพระธรรมวินัย ๓ ประการ กล่าวคือ (๑) หลักพระวินัย คือ การแต่งตั้ง สมมติด้วยการถือเอาอายุพรรษาเป็นเครื่องมือกำหนด (๒) หลักพระธรรม คือ การแต่งตั้งสมมติ พระภิกษุเพื่อทำการแทนคณะสงฆ์ โดยถือเอาความสามารถเป็นหลักในการแต่งตั้งมอบหมายหน้าที่ให้ ดำเนินการในกิจนั้นๆ กำหนดคุณสมบัติเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุ วัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ (๓) หลักพระธรรมวินัยร่วมกัน คือ การแต่งตั้งสมมติพระภิกษุเป็น เจ้าหน้าที่ทำการแทนสงฆ์โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นการถือเอาอายุพรรษา “มีความสอดคล้อง กับงานวิจัยของพระมหานพดล นวคุณ (ถ่อนสันเทียะ) เรื่อง “รูปแบบการบริหาร กิจการคณะสงฆ์สู่ ความเป็นเลิศของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส”โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อ ศึกษาสภาพการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ๒) เพื่อศึกษาทฤษฎี รูปแบบและการ พัฒนารูปแบบการบริหารกิจการสู่ความเป็นเลิศ ๓) เพื่อพัฒนารูปแบบการ บริหารกิจการคณะสงฆ์

“ สุริยนต์ น้อยสงวน รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดศรีสะเกษ วิทยานพนธ์ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บทคัดย่อ

สู่ความเป็นเลิศของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส โดยเป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก รูปแบบการบริหาร กิจการคณะสงฆ์สู่ความเป็นเลิศของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ประกอบด้วยองค์ประกอบ หลัก ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ ส่วนนำ ส่วนที่ ๒ ตัวแบบ และส่วนที่ ๓ การนำไปใช้ และมี องค์ประกอบของรูปแบบประกอบย่อย ๗ ซึ่งเป็นไปตาม PESS MODEL^{๑๑} มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิรุฑ นิลเพชรและคณะ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ๑. พระสังฆาธิการในอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ด้านการศึกษาและค้ำคูณการเผยแผ่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ปัญหาและอุปสรรคได้แก่ พระภิกษุสามเณรมีจำนวนลดลง การศึกษาคณะสงฆ์ยังขาดงบประมาณอุดหนุนอย่างทั่วถึง คนรุ่นใหม่เข้าวัดน้อยลง ๒. แนวทางแก้ไข พระสังฆาธิการผู้มีอำนาจหน้าที่ในเขตปกครองของตนควรออกเยี่ยมเยียน หรือจัดประชุมสังฆกรรมเพื่อรับทราบปัญหาในแต่ละพื้นที่และวางมาตรการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ด้านการศึกษา ควรจัดสรรงบประมาณบำรุงการศึกษาให้แก่สำนักเรียนอย่างทั่วถึง และด้านเผยแผ่ควรมีแผนและมาตรการเชิงรุก ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มทุกสาขาอาชีพ^{๑๒}

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ ๒ เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนต่อรูปแบบของกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งพบว่างานวิจัยมีความสอดคล้องของ พระมหากังวาล ธีรธมฺโม (ศรชัย) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพ การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพแวดล้อมทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ในปัจจุบันมีจุดแข็ง คือ มีการส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรมและอบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรมแก่พระภิกษุสามเณรภายในสำนัก เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความเอาใจใส่ ในการเผยแผ่พระธรรม คณะสงฆ์สนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ ส่วนจุดอ่อน คือ บางสำนักอาคารไม่สามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมจำนวนมากได้ อาคารที่พักมีสภาพเก่าทรุดโทรม เครื่องอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เจ้าสำนักบางแห่งขาดวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงสถานที่ ขาดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ พระวิทยากรขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ขาดการประสานความร่วมมือเรื่องวิทยากรกับสำนัก

^{๑๑} พระมหานพดล นวคุณ (ถ่อนสันเทียะ) รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่ความเป็นเลิศของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์ ~ ๓๓๖ ~ ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๓ มิถุนายน ๒๕๖๐

^{๑๒} พระมหาวิรุฑ นิลเพชรและคณะ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี,” วารสารแสงอีสาน, ๑๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๕๖.

ปฏิบัติธรรมอื่น ด้านปัญหาอุปสรรค คือ มีสัตว์รบกวน มาก เช่น นกพิราบ สุนัข แมว ไก่ เป็นต้น^๒ และมีความสอดคล้องวิจัยของ เรื่อง ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ของ อารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) ระดับการดำเนินงานของ อารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร ของอารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร ๒) เปรียบเทียบผลการดำเนินงาน ๓) ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน และ ๔) ปัญหาอุปสรรคและ แนวทางการบริหารจัดการวัด การวิจัยเชิง ปริมาณมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๘๒ ตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน ๑๔ ตัวอย่าง สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการ วิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณเชิงเส้นตรง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อ ผลการดำเนินงาน ของอารามราษฎร์เขต กรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ มีจำนวน ๕ ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยการประสานงาน ปัจจัยการตัดสินใจ ปัจจัยการจัดองค์การ ปัจจัยการจูงใจ และ ปัจจัยการรายงาน^๓ พระครูวาทีวรัฒน์ (กล้า วีรรัตน) ได้ศึกษาเรื่อง หลักสูตร ประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.): ปัญหา อุปสรรค และแนวโน้มเพื่อการพัฒนา กิจการคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผลการประเมินหลักสูตรโดยภาพรวม อยู่ ในระดับมากที่สุด (๔.๕๔) และ ๒) สภาพปัญหาและอุปสรรค พบว่า (๑) จุดแข็ง: ความพร้อมทางกายภาพของ หน่วยงาน ที่นำหลักสูตรไปเปิดสอน (๒) จุดอ่อน: การจำกัดผู้เข้าศึกษาเฉพาะกลุ่มพระสังฆาธิการ และครูสอนพระปริยัติธรรม (๓) โอกาส: กระแสความต้องการในการพัฒนาคุณวุฒิทางการศึกษา ของพระภิกษุสามเณรในปัจจุบัน และ (๔) อุปสรรค: สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและ วิทยาการสมัยใหม่ และ ๓) แนวโน้มการพัฒนา พบว่า (๑) ด้านการปกครอง: ปรับปรุงสาระการ เรียนรู้ของรายวิชาในหลักสูตรให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง (๒) ด้านการศาสนศึกษา: เพิ่มเติม รายวิชาที่เป็นภาษาที่สามเพื่อรองรับการจัดการศาสนศึกษาแก่ศาสนิกชนที่มีความหลากหลายด้าน เชื้อชาติและภาษา (๓) การศึกษาสงเคราะห์: เพิ่มเติมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติที่ส่งเสริมการสร้าง ความเข้มแข็งของเครือข่ายการจัดการศึกษาสงเคราะห์ในเชิงพื้นที่ (๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา: ปรับปรุงเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ (๕) การ

^๒ พระมหากังวาล ธีรธมฺโม (ศรชัย), “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติ ธรรม ประจำจังหวัด”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๘๒-๑๘๖.

^๓ พระมหาไพศาล นาสุริวงศ์, *ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ของ อารามราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร* (วารสารการเมืองการปกครองปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๑), ๑๔๗.

สาธารณูปการ: เพิ่มเติมกิจกรรมนอกชั้นเรียนหรือการศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรมและมรดกภูมิปัญญาของไทย (๖) การสาธารณสงเคราะห์: เพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ รายวิชาที่ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกสาธารณะหรือจิตอาสาแก่ชุมชนและสังคม และ (๗) การพัฒนา พุทธมณฑล: เพิ่มเติมสาระการเรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับพุทธอุทยาน ๓ มิติ คือ อุทยานการศึกษา อุทยานการท่องเที่ยว และอุทยานศิลปวัฒนธรรม^{๑๔}

๕. บทสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน จนสามารถนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ เรื่องรูปแบบ ของกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน ด้านรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างยั่งยืน หัวข้อ ๑) กิจการคณะสงฆ์ (ยั่งยืน) หัวข้อ ๒) ดำรงศีลธรรม และหัวข้อ ๓) นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน ได้ดังนี้

๑. นำหลักคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์

โดยประยุกต์การบริหารจัดการคณะสงฆ์เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทันกับ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังนี้

๑) การปกครอง ได้แก่ การดูแลคุ้มครอง โดยเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครอง ต้อง ดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือใน ปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถร สมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

๒) การศาสนศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรม บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง การจัดพระภิกษุทำหน้าที่เป็นครู สอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบทางบาลีสนามหลวง เป็น ผู้อำนวยการหรือเป็นประธานจัดสอบธรรมบาลีสนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียน การส่งเสริม การศึกษาพระปริยัติธรรมต่างๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

๓) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับ ทราบ โดยดำเนินการในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความ เข้าใจในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ การบรรยาย ธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ การจัดกิจกรรมต่างๆ

^{๑๔} พระครูวาทีวรวัฒน์ (กล้า วีรรัตน์), “หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บ.ส.): ปัญหา อุปสรรค และแนวโน้มเพื่อการพัฒนากิจการคณะสงฆ์ไทย”, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๒), ๓๐.

๔) การสาธารณูปการ ได้แก่ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส การบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและ ศาสนสมบัติของวัด

๕) การศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝนอบรมแก่ประชาชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคม ได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ โดยการจัดการศึกษาเป็น โรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งให้พระภิกษุสามเณร นักเรียน ได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม การสงเคราะห์เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

๖) การสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนทั่วไป เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกรกุศลเกี่ยวกับเรื่อง เก่ง เจ็บตาย การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วย โรคเรื้อรังหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงทาน การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ

๒. สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นจากประชาชน

โดยการนำรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีมาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยแยกการดำเนินการใน ๔ หัวข้อ ดังนี้

๑) ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่อยู่อาศัยในวัดหรือประชาชนชุมชนเดียวกันนั้น ผู้ทำหน้าที่บริหารจัดการต้องดำเนินการแยกตามกลุ่ม ฝ่ายบรรพชิตดำเนินการตามพระธรรมวินัย ตามกฎ ระเบียบ หรือคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ฝ่ายฆราวาสดำเนินการตามรูปแบบการแนะนำ อบรมสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมอันดีงาม

๒) ศาสนธรรม ได้แก่ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่จะต้องยึดเป็นหลักเสมอในการบริหารจัดการงานวัดนั้นๆ จะละเลยเสียไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัย ซึ่งจะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่แต่งเติมให้เกิดความผิดพลาด

๓) ศาสนสถาน ได้แก่ ศาสนวัตถุหรือศาสนสมบัติ ได้แก่ วัด และทรัพย์สินต่างๆ ทั้งที่เป็นสังฆาริทรัพย์และอสังฆาริทรัพย์ ต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการให้คงอยู่ มีการดูแลบำรุงรักษา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนา

๔) ศาสนพิธี ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและชุมชน อันจัดเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวพันกับสังคมทั่วไป เพราะมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการเป็นอย่างมาก นอกจากต้องจัดการงานพิธีให้มีและต่อเนื่องแล้ว ต้องคำนึงถึง

ความเจริญทางด้านวัตถุที่มีเข้ามา ทั้งนี้ต้องดำรงความเป็นศาสนพิธีที่เป็นหลักพุทธศาสนาแท้ๆ ไว้ด้วย

๓. พัฒนาองค์ความรู้พระสังฆาธิการให้รอบรู้ทุกด้าน

โดยการพัฒนาความรู้ความสามารถพระสังฆาธิการที่มีอำนาจในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านก่อน ด้วยการดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง ต้องมีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครองโดยกำหนดให้มืองค์กรหรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบเพื่อจะพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครองโดยตรง ควรยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง

๒) ด้านการศาสนศึกษา ให้พระสังฆาธิการในด้านการศาสนศึกษาคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัยมีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น ให้รู้เท่าทันทางโลก

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ให้พระสังฆาธิการมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนในด้านการศึกษา ให้ประชาชนได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัยควบคู่ไปกับการปฏิบัติ เพิ่มการอบรมทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนแก่พระภิกษุ รวมถึงการจัดอุทยานการศึกษาภายในวัด และการอำนวยความสะดวกให้สถานศึกษามาจัดกิจกรรมภายในวัด

๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบันมีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียน และพิมพ์ และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ มีการเผยแผ่เชิงรุกผ่านสื่อต่างๆ เช่น วารสาร สิ่งพิมพ์ วิทยู โทรทัศน์ เป็นต้น

๕) ด้านสาธารณูปการ ให้พระสังฆาธิการมีความรู้และรับทราบการสาธารณูปการในยุคโลกาภิวัตน์ที่เน้นด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ ไม่ให้มีการก่อสร้างวัดเกินความจำเป็น ควรพิจารณาสร้างแต่สิ่งจำเป็นและเหมาะสมกับการใช้สอย คำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับว่าคุ้มค่าหรือไม่

๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ การพัฒนาพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ควรจะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนรอบข้าง กับสังคมภายนอก ควรจะรู้เรื่องความเดือดร้อนของญาติโยมให้ทั่วถึง โดยจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา หรืออาจจะประชุมหารือกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนา แนะนำอาชีพให้เหมาะสมกับคนทุกคนในชุมชน

๔. พัฒนารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์และตรวจสอบคณะสงฆ์ให้ทันสมัยมีประสิทธิภาพ

โดยการพัฒนาด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้ทันสมัยมีประสิทธิภาพ ทันกับเปลี่ยนแปลงของโลก

๑) พัฒนาการด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ การบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารจัดการไปพร้อมกับความเจริญ ส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์การคณะสงฆ์ให้มี

ประสิทธิภาพประสิทธิผล ผู้ที่บริหารจัดการวัดและคณะสงฆ์ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วย จริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น

๒) สร้างหลักระเบียบ กติกา ที่สอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย ได้แก่ การส่งเสริม สนับสนุนและอุปถัมภ์บำรุงศาสนาบุคคลที่ปฏิบัติถูกต้อง ปกป้องคุ้มครองเมื่อเห็นว่าไม่ได้รับความ เป็นธรรม หรือเกิดความไม่ปลอดภัย ร่วมมือกันในการสรรหาศาสนทายาท และส่งเสริมพัฒนาให้มี สมรรถภาพสูงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนสถาน โดยการกำหนด หลักเกณฑ์การสร้างวัดและตั้งวัดให้เหมาะสม กระจายอำนาจการดูแลรักษาวัดให้กับชุมชนในพื้นที่ และมีส่วนร่วมสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนวัตถุ โดยการปกป้องไม่ให้ใครมาดูหมิ่นเหยียดหยามและทำลาย การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนาพิธีโดย การศึกษาพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้รู้ซึ่งถึงคุณค่าความสำคัญ ประพฤติปฏิบัติตามพิธีกรรม ทางพระพุทธศาสนาที่บรรพบุรุษได้เคยปฏิบัติและสืบทอดต่อกันมา

๕. ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์

การจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ต้องดำเนินการตามแผน ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ๒๕๖๐-๒๕๖๔ “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาด้วยการปลูกฝัง ศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่างๆ ยกกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในโดยอาศัย ความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรม มาภิบาล การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการ ให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ การเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล

๒) ด้านศาสนศึกษา ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาด้วยการปลูกฝัง ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทาง ปัญญาแก่ศาสนทายาท ยกกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคี เครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและ นวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ

๓) ด้านศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาด้วยการ ปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษาและทรัพยากรทางการศึกษา เพิ่ม ศักยภาพทางปัญญา โดยการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่ทุกชั้นวัย ยก ระดับ กระบวน การบริหารจัดการ พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล การเผยแผ่เชิงรุก พัฒนารูปแบบรายการเชิงพุทธผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์ทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

๕) ด้านสาธารณูปการ ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาในโครงการวัดเสริมสร้างความสุข ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล

๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาให้เข้มแข็งผ่านกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ผู้ได้รับความเดือดร้อนไร้ที่พึ่ง ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในด้วยการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมสร้างความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

๖. พัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก

มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

๑) สร้างนโยบาย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธ ศาสนาให้เข้มแข็งให้มีความรักและหวงแหนในพุทธมณฑลเพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนบุคคลด้วยการพัฒนาจิตเจริญปัญญา

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ภายในโดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิง นโยบายกิจการคณะสงฆ์ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาโดยการจัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑลศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการคณะสงฆ์ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ

๖. สรุปองค์ความรู้ภาพรวมการวิจัย

<p>รูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน</p>	<p>ปัจจัยสนับสนุนและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน</p>	<p>เสนอแนะรูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน</p>
<p>กำหนดตามกรอบบทบาทของพระสงฆ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ (มาตรา ๑๕ ตรี) ๖ ด้านคือ ทำความเข้าใจกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการสาธารณูปการ ๕) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ 	<p>กระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านปัจจัยสนับสนุน ๔ ด้าน</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) งบประมาณ ๒) วัตถุประสงค์ ๓) วัสดุอุปกรณ์ ๔) บุคลากร 	<p>เสนอแนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ยั่งยืน)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) บริหารกิจการคณะสงฆ์ (ยั่งยืน) ๒) ดำรงศีลธรรม (ยั่งยืน) ๓) นำสังคมสันติ (ยั่งยืน)
<p>ผลการนำเสนอรูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) นำคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๒) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นจากประชาชน ๓) พัฒนาองค์ความรู้พระสังฆาธิการให้รอบรู้ทุกด้าน ๔) พัฒนารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์และตรวจสอบคณะสงฆ์ให้ทันสมัยมีประสิทธิภาพ ๕) ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์ ๖) พัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก 		

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว. การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน. (ออนไลน์)

แหล่งที่มา : http://budsakaeo.org/dub_admin.htm

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ **คู่มือพระสังฆาธิการแพระ**

วินยาธิการ. กรุงเทพมหานคร ๒๕๓๙.

กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา.**

กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

พระมหาสริมชัย ชยมงคลโต, **การบริหารวัด.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธภาวนาวิชาธรรมกาย

๒๕๕๙.

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), **การปกครองคณะสงฆ์ไทย.** กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ

พุทธธรรม, ๒๕๓๙.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ**

กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,

๒๕๔๒.

สุริยนต์ น้อยสงวน รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดศรีสะเกษ

วิทยานพนธ์ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๖๐

พระมหานพดล นวคุณ (ถ่อนสันเทียะ) **รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่ความเป็นเลิศ ของ**

พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์ ~ ๓๓๖ ~ ปีที่ ๑๓

ฉบับพิเศษ เล่ม ๓ มิถุนายน ๒๕๖๐

พระมหาวิรุฑ นิลเพชรและคณะ, **บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์**

อำเภอวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี, วารสารแสงอีสาน, ๑๔ ฉบับที่ ๒

กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐.

พระมหาไพศาล นาสุริวงศ์ **ปัจจัยด้านการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ของอาราม**

ราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร วารสารการเมืองการปกครองปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒

ประจำเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๑.

พระครูวาทีวรวัฒน์ (กล้า วีระตโน), **“หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์**

(ป.บส.): ปัญหา อุปสรรค และแนวโน้มเพื่อการพัฒนากิจการคณะสงฆ์ไทย”,

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๙ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม

๒๕๖๒), ๓๐.

